

Stockholm den 15 december 2023

R-2023/1649

Till Justitiedepartementet

Ju2023/01611

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 15 september 2023 beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag (SOU 2023:34).

Sammanfattning

Advokatsamfundet är i stort positivt till utredningens förslag. Samfundet anser att revisionsplikten för små aktiebolag inte bör återinföras. När det gäller reglerna om tvångslikvidation vid kapitalbrist instämmer samfundet i att de nuvarande reglerna bör utmönstras. Advokatsamfundet efterlyser dock vissa kompletterande överväganden rörande de regler som i stället föreslås.

Synpunkter

Revisionsplikten för små aktiebolag

En av de stora frågorna i utredningen har varit att redovisa vad som kan utgöra skäl för att behålla det nuvarande undantaget för frivillig revision och vad som kan utgöra skäl för ett återinförande av revisionsplikten. Det bör nämnas att när förslaget att införa den frivilliga revisionen remitterades var Advokatsamfundet positivt till det.¹ Samfundet

¹ Se remissvar (R 2008-0434) den 25 juli 2008 över delbetänkandet Avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32).

lyfte då fram bl.a. kostnadsbesparingen för bolag och den fria konkurrensen som en frivillig revision skulle innebära.

Frågan om huruvida revisionsplikten för små aktiebolag ska återinföras är komplex. Utredningen har inte tagit ställning till frågan, vilket inte heller ingått i uppdraget. En svårighet som utredningen också nämner är att det inte är möjligt att värdera i vilken grad revisionsplikten har betydelse för att förebygga eller upptäcka brottslighet.² Detta får anses vara en svaghet, då det brottsförebyggande syftet bör anses vara ett centralt skäl för ett återinförande av revisionsplikten.

Advokatsamfundet anser att revisionen visserligen kan skapa ett ökat förtroende i näringslivet och bidra till bättre ordning och färre fel. Kostnads- och administrationseffektivitet talar dock även fortsatt starkt för en frivillig revision för små aktiebolag. Även värnandet om bolagens valfrihet och den fria konkurrensen talar för det. Vid en sammantagen bedömning av de redovisade skälen är samfundets ståndpunkt att skälen för en fortsatt frivillig revision överväger. Advokatsamfundet anser därför att revisionsplikten även i fortsättningen ska vara frivillig för små aktiebolag.

Ingivning av årsredovisning för aktiebolag – tidsfrister och sanktioner

Advokatsamfundet instämmer i utredningens bedömning att tidsfristen för aktiebolag att ge in årsredovisningen och, i förekommande fall, revisionsberättelsen till Bolagsverket inte bör förkortas. Fördelarna med en sådan förändring skulle, som utredningen är inne på, vara begränsade och inte överväga nackdelarna. Advokatsamfundet har inget att erinra mot den föreslagna höjningen av förseningsavgifterna vid för sent inlämnade årsredovisningar.

Ingivning av årsredovisning för ekonomiska föreningar

Advokatsamfundet tillstyrker förslaget att alla ekonomiska föreningar, inklusive bostadsrättsföreningar, ska vara skyldiga att självmant ge in årsredovisning och revisionsberättelse till Bolagsverket. Samfundet instämmer i att samma tidsfrist för ingivningen bör gälla för alla ekonomiska föreningar. Samfundet har inget att erinra mot det föreslagna sanktionssystemet vid förseningar.

² Se s. 138 i betänkandet.

Bolagsverkets kontrollerande roll

Advokatsamfundet är positivt till att Bolagsverket får en tydligare kontrollerande roll.

Advokatsamfundet anser att utredningens förslag om att Bolagsverket ska kunna förelägga om personlig inställelse för att säkerställa anmälarens eller den anmäldes identitet eller behörighet att företräda företaget är motiverat. Enligt utredningen ska den anmälda kunna delta på distans, om Bolagsverket i det enskilda fallet bedömer att det är tillräckligt. Det rör sig då i första hand om ett deltagande genom ljud- och bildöverföring (videokonferens). Samfundet anser att en sådan möjlighet är bra, men att det kan finnas skäl att i den fortsatta beredningen överväga att i regleringen ange när inställelse på det sättet ska vara möjlig. Advokatsamfundet anser också att personlig inställelse ska kunna ske hos andra myndigheter än enbart Bolagsverket för att möjliggöra personlig inställelse i hela landet. För den enskilde kan en personlig inställelse i Sundsvall vara kostsam, framförallt för den som bor utomlands eller har lång resväg. Utredningen har inte föreslagit en sådan ordning, men utesluter inte att Bolagsverket avtalar med någon annan myndighet om att verket får utföra sin kontroll i andra lokaler än verkets egna.

Advokatsamfundets bedömning är att en möjlighet för Bolagsverket att förelägga om personlig inställelse, inte innebär någon oproportionell kränkning av individens rätt till skydd för den personliga integriteten. Däremot anser samfundet att det kan finnas skäl att tydligare ange hur Bolagsverket med den aktuella skrivningen om att verket ”får” förelägga anmälaren eller den anmälda att inställa sig personligen, ska kunna upprätthålla den förvaltningsrättsliga likabehandlingsprincipen, dvs. att i samtliga liknande fall kräva, alternativt inte kräva, personlig inställelse.³

Det är viktigt att uppgifter om företagets företrädare i aktiebolagsregistret, föreningsregistret och handelsregistret motsvarar faktiska och aktuella förhållandena. Advokatsamfundet ser därför positivt på att Bolagsverket i vissa fall ska kunna stryka oriktiga uppgifter om företrädare i registren.

Advokatsamfundet har inget att erinra mot att maximistraflet för brott mot målvaktsförbudet höjs från fängelse i högst ett år till fängelse i högst två år.

³ Jfr. Advokatsamfundets remissvar (R-2021/1171) den 7 september 2021 över departementspromemorian Digitaliseringsdirektivets genomförande i svensk bolagsrätt (Ds 2021:15).

Företagskapningar

Advokatsamfundet har inget att erinra mot att företagskapningar kriminaliseras. En kapning av ett företag kan få betydande konsekvenser för de företag och företagare som drabbas och vara påfrestande och obehagligt för den företagare som råkar ut för det. Företagskapning är visserligen redan idag otillåtet under andra brottsbeteckningar. Det framstår dock som angeläget att det införs en särskild brottsbeteckning för företagskapning för att säkerställa att det drabbade företaget får status som målsägande och ges möjligheter att inom ramen för straffrättsprocessen föra talan om skadestånd, med bistånd av åklagaren. Nuvarande reglering garanterar inte den enskilde en sådan rätt.

Några särskilda frågor om stiftelser

Advokatsamfundet har inget att erinra mot att vissa bestämmelser för stiftelser anpassas i brottsförebyggande syfte eller mot att regelverket i fler avseenden än tidigare föreslås motsvara det som gäller för aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Om tvångslikvidation vid kritisk kapitalbrist m.m.

Advokatsamfundet välkomnar översynen av aktiebolagslagens regler om tvångslikvidation vid s.k. kritisk kapitalbrist. En sådan översyn har också samfundet efterfrågat tidigare.⁴ Vid remitteringen av förslaget om att sänka kapitalkrav till 25 000 kr (för privata aktiebolag), anförde samfundet bl.a. att det borde utredas om tvångslikvidationsreglerna för privata aktiebolag bör avskaffas helt eller ändras till ett publicitetsförfarande.

Advokatsamfundet delar alltså utredningens uppfattning att det sänkta kapitalkravet har rubbat förutsättningarna för aktiebolagslagens regler om tvångslikvidation vid kritisk kapitalbrist.⁵ Som utredningen är inne på indikerar statistiken att aktiekapitalet i de allra flesta bolag i praktiken inte har något eller i vart fall endast en mycket begränsad borgenärsskyddande funktion.⁶ Dessutom innebär de åtgärder som aktiebolagslagen idag föreskriver att en omständlig och kostsam process aktualiseras

⁴ Se Advokatsamfundets yttrande (R-2019/0949) den 28 juni 2019 över promemorian Lägare kapitalkrav för privata aktiebolag (Ds 2019:6) och Advokatsamfundets yttrande (R-2008/1261) den 29 januari 2009 över delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag (SOU 2008:49) och promemorian om minsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag – kompletterande underlag.

⁵ Se s. 397 i betänkandet.

⁶ Se s. 411 f. i betänkandet.

vid misstanke om kapitalbrist. Advokatsamfundet delar också utredningens bedömning om att det i ett borgenärsskyddsperspektiv är viktigare att se till bolagets solvens, än till dess sufficiens.⁷ Mot denna bakgrund tillstyrker samfundet att bestämmelserna i aktiebolagslagen om styrelsens skyldighet att agera vid kapitalbrist upphävs (dvs. 25 kap. 13-20 a §§).

Vilka regler som i stället bör gälla är inte självklart. Utredningen föreslår en ny bestämmelse om att styrelsens fortlöpande bedömning av bolagets och, om bolaget är moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation bl.a. ska innefatta en kontroll av bolagets eget kapital och likviditet motsvarar vad verksamhetens art, omfattning och risker kräver. Om så inte skulle vara fallet, ska styrelsen genast behandla saken samt – så snart som möjligt – kalla till en bolagsstämma för att redogöra för bolagets ekonomiska ställning och vilka åtgärder styrelsen föreslår ska vidtas.

Bedömningen av huruvida bolagets eget kapital och likviditet motsvarar vad verksamhetens art, omfattning och risker kräver kan i praktiken vara svår att göra. Advokatsamfundet konstaterar att de fortlöpande bedömningar som styrelsen nu i stället förutsätts göra kräver situationsspecifika, nyanserade helhetsavvägningar av sådant slag att styrelsen av rättssäkerhetsskäl måste ges ett ganska betydande bedömningsutrymme, och därmed också utrymme för felbedömningar, utan att ansvar enligt de föreslagna nya reglerna aktualiseras.

En baksida av det myntet är att den föreslagna regleringen kanske inte alltid medför det starkast tänkbara borgenärsskyddet.⁸ Advokatsamfundet anser visserligen att redan avskaffandet av tvångslikvidationsreglerna i sig innebär en förbättring i borgenärsskyddshänseende, eftersom de nuvarande reglerna inte fyller någon beaktansvärd borgenärsskyddande funktion samtidigt som de riskerar att flytta styrelsens fokus och incitament mot åtgärder vid en tidpunkt då det ofta är för sent att vidta åtgärder som är meningsfulla i ett borgenärsskyddsperspektiv.

Det hade likväl varit värdefullt om utredningen även hade belyst den typ av borgenärsskyddsregler som finns i engelsk rätt och som föreskriver en skyldighet för bolagsledningen att inleda ett insolvensförfarande då verksamheten går dåligt (ett

⁷ Se s. 412 i betänkandet.

⁸ Jfr. utredningsdirektiven på s. 540 i betänkandet.

ansvar för "wrongful trading").⁹ En sådan regel skulle kunna föreskriva ett ansvar för en styrelseledamot eller ägare om denne drivit bolaget vidare, trots att denne insåg eller bort inse att det inte fanns rimlig utsikt att bolaget skulle kunna undvika insolvens. För att undgå ansvar kunde då krävas att berörd person vidtagit relevanta åtgärder för att förbättra bolagets ställning. Dessa bestämmelser skulle tillsammans med bl.a. skadeståndsreglerna i aktiebolagslagen utgöra det huvudsakliga skyddet för borgenärer.¹⁰ Det vore värdefullt om lagmotiven kompletterades med överväganden rörande ett sådant alternativ, så att det framgår varför den föreslagna ordningen i ett borgenärsskyddsperspektiv har bedömts vara att föredra framför, eller likvärdig med, en "wrongful trading"-modell.

Advokatsamfundet menar slutligen att det i motiven till den föreslagna 8 kap. 6 § ABL bör klargöras att en styrelse som identifierar aktivitetsplikt enligt bestämmelsen och genast behandlar saken på ett sådant sätt att problemen fullgott åtgärdas, inte ändå behöver kalla till bolagsstämma. Regeln skulle nämligen annars kunna uppfattas som en skyldighet att kalla till stämma, utan några förslag till beslut, enkom för att informera aktieägarna om att bolagets situation *hade kunnat* vara prekär om inte styrelsen genast hade åtgärdat saken.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

⁹ Se delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag (SOU 2008:49), s. 73 f.

¹⁰ Se delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag (SOU 2008:49), s. 92.